

Leerlingen van Edward (1): Stephan van Erp

Generaties theologen zijn gevormd door het baanbrekende werk van Edward Schillebeeckx o.p. (1914-12009). In deze nieuwe serie komen leerlingen - en hun leerlingen - aan het woord. Over hun dierbaarste herinnering, het diepste inzicht en de vraag die ze de oude magister nu zouden willen stellen.

Stephan van Erp (1966) is universitair docent dogmatische theologie aan de Radboud Universiteit Nijmegen.

Wat is uw dierbaarste herinnering aan Schillebeeckx?

Persoonlijk heb ik Edward Schillebeeckx nauwelijks gekend. Toch beschouw ik hem als een theologische leermeester. In eerste instantie was zijn invloed op mij indirect. Mijn eigen docenten hadden hem allemaal grondig gelezen. De katholieke theologie in Nederland aan het einde van de twintigste eeuw droeg het stempel van Schillebeeckx en ademde vanzelfsprekend zijn gedachtegoed. Zelfs als zijn naam niet nadrukkelijk werd genoemd of zijn teksten gelezen, werden zijn ideeën de studenten met de paplepel ingegoten. Ik kwam pas kijken, nadat hij inmiddels met emeritaat was.

Leest u zijn werk nog wel eens? Wat is uw favoriet?

De eerste tekst die ik van hem las was zijn afscheidsrede. Een moeilijk te doorgronden tekst, maar de strekking ervan heb ik tot vandaag de dag als een theologische opdracht verstaan. In zijn afscheidsrede beweert Schillebeeckx dat het hedendaagse geloofsverstaan traditioneel en actueel is. De theologie doordent het geloof in het Woord van Gods belofte én het Woord van Gods tegenspraak. Geloof en verzet komen uit dezelfde goddelijke bron. Daarom behoren het zoeken naar de waarheid en het verwoorden van kritiek tot dezelfde theologische taak. Als jonge student vond ik het fascinerend hoe het samenspel van traditie en vernieuwing door Schillebeeckx zo direct in verband werd gebracht met God.

Welk inzicht van Schillebeeckx heeft u het meest gevormd?

Aan het einde van mijn studie las ik Schillebeeckx' vroege werk, met name zijn teksten over openbaring en taal. Bij hem vond ik een stevige filosofische onderbouwing van de constatering dat alle geloofstaal onaf en contextueel is. Zijn teksten over analogie in de bundel Openbaring en theologie las ik meerdere malen. Ik vond het als jonge theoloog belangrijk dat de godspraak door middel van een goede theoretische onderbouwing uitgelegd kon worden. Schillebeeckx bood me het materiaal waarmee ik verder kon, juist ook omdat hij in staat was het theologische precisiewerk te verbinden met concrete ervaringen.

Grote waardering kreeg ik echter pas toen ik zelf met mijn eigen studenten langere teksten uit Jezus, het verhaal van een levende ging lezen. Het enthousiasme van de studenten voor Schillebeeckx' theologie is steeds weer aanstekelijk. Door het lezen van zijn christologie ontdekte ik mijn eigen politieke en soteriologische engagement in de theologie. Kritiek op de actuele situatie vraagt om grondig historisch en filosofisch onderzoek. Als geen ander laat Schillebeeckx in zijn boeken over Jezus Christus zien hoe inzet en studie, gedrevenheid en nuance bij elkaar horen. Met name werd ik getroffen door het inzicht dat grote woorden als heil en waarheid niet zomaar uit de lucht komen vallen en nooit louter universeel zijn, maar historisch verworteld zijn in een geschiedenis waarin de humaniteit steeds opnieuw op het spel staat.

Welke vraag van nu zou u graag nog eens met hem besproken hebben?

Graag had ik Edward Schillebeeckx beter leren kennen en hem mijn theologische vragen voor willen leggen. Geloof en theologie bevinden zich inmiddels in een heel andere situatie dan de zijne. Wat zou hij te zeggen hebben over de verdergaande secularisering in West-Europa en de marginale rol van de kerk hier? Zou hij zichzelf opnieuw bezighouden met de christologie en de sacramenten? Zou hij zich mengen in de huidige discussie over de islam?

Soms denk ik wel eens dat de taal en de traditie waar hij uit putte tegenwoordig niet meer vanzelfsprekend zijn. Of is zijn theologie van de humaniteit er een die ook in steeds nieuwe gedaanten en verhalen actueel blijft? Wellicht is dat de grote uitdaging voor een nieuwe generatie theologen: te zoeken naar de actualiteit van die goede boodschap, in de woorden van Schillebeeck, dat er heil van Godswege voor allen is, juist in de gebrokenheid van de alledaagse realiteit.